

**Zaplenjena resnica
ima večjo silo
kot tisočkrat
izkričana laž!**

Letna naročnina znaša Din 40.—. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Masarykova 14/II. Račun pri Poštni hran. 16.160. Rokopisov ne vračamo. Telefon 21-09.

Leto VI.

Ljubljana, dne 29. maja 1937.

Št. 21.

Ob dvajsetletnici majniške deklaracije

Pred dvajsetimi leti

Dne 30. 5. 1937 bo minulo dvajset let, odkar je v dunajskem parlamentu dr. Anton Korošec kot predsednik Jugoslovanskega kluba prečital besedilo tzv. Majniške deklaracije. Kot je to pri nas običajno, se najavlja že sedaj pred proslavo tista bedasta in ogabna konkurenca, ki smo je že vajeni in ki toliko škoduje ugledu nas Slovencev. Iz govora aktivnega slovenskega politika, ki ga je imel v radiju in je bil namenjen našim izseljencem, smo že lani posneli, da se je ena stran že javila in označila Majniško deklaracijo in vse delo pred njo ter vse delo do te deklaracije pa do 1. 12. 1918 kot izključno svojo zaslugo. Ni dvoma, da bo sledil odgovor druge strani, ki bo skušala korigirati to popolnoma enostransko stališče ter podčrtati zasluge svojih lastnih ljudi, kar ne bo niti težko. In tako bomo doživeli tudi pri tej priliki medsebojno polemiko dveh od nekdaj obstoječih taborov, mesto da bi se oba tabora strnila ter proslavila obletnico Majniške deklaracije skupaj kot skupno last vseh Slovencev.

Ni nikogar, ki bi si mogel prisvajati Majniško deklaracijo kot svojo last, pa se trkati na prsa češ, jaz sem tisti, kateremu pripadajo vse zasluge in kateremu je treba dati vsled tega vse priznanje. Mnogo nas je še živih prič tedanjih časov, mnogo nas je še, ki smo na lastne oči in ušesa zasledovali takratne dogodke, pa se vsled tega ne damo pregovoriti niti eni, niti drugi strani ter ne dovolimo, da bi se ta Majniška deklaracija izrabljala za osebni kult kogarkoli med nami. Vsak je storil samo svojo dolžnost in prav nič drugega. Če je pa stal A na čelu naše takratne parlamentarne delegacije, B pa je kot tajnik te delegacije vršil vse posle, jima tega ne bo nihče odrekal, jih pa radi tega tudi nihče ni dolžan še posebej slaviti. Kajti Majniška deklaracija ni bila izum niti enega niti drugega, marveč je bila produkt takratnih notranjih in zunanjih razmer, je vznikla iz našega notranjega razpoloženja, iz našega lastnega nagona po osvobojenju in ujedinjenju. Ona je bila diktirana po delu onih, ki so riskirali svoje glave, se postavili izven meja monarhije odkrito na stran antante ter tam pripravljali teren za naše osvobojenje. V prvi vrsti pa je za sluga jugoslovanskih vojnih dobrovoljcev, ki so začeli nastopati kot samostojni korpus ter polagati svoja življenja ne za rešitev ali trilateralno preureditev črnozlate monarhije, marveč za njeno razbitje, kajti le na njenih ruševinah je mogla zrasti svobodna Jugoslavija. K vsemu temu je prišel še Wilson s svojo tezo o samoodločbi narodov. In vsled tega so bili vsi, zlasti avstrijski narodi primorani, da povedo svoje stališče in se s tem javijo veliki mednarodni politiki: Tu smo in vpoštevati morate tudi nas!

To je zunanji okvir, iz katerega je nastala Majniška deklaracija, to so oni zunanji dogodki, ki so to deklaracijo naravnost izsilili. Razumljivo je vplivalo na nas tudi razpoloženje mnogo bolj revolucionarnih, res protiaustrijskih Čehov, ki so pod vodstvom svojih voditeljev Masaryka in Beneša zrevolucionirali ves svoj narod ter javno poudarjali, da zanje ni več življenja v sklopu bivše monarhije.

Onim, ki bodo hoteli izrabljati to obletnico v svoje osebne ali partizanske svrhe, stavljamo samo to vprašanje: Kaj bi se bilo zgodilo, da do te itak dovolj ponižne deklaracije ne bi bilo prišlo? Pustimo zunanje-politične posledice take opustitve, kajti to bi nas dovedlo predaleč. Zadošča, če ugotovimo, da bi se bili takratni naši voditelji naravnost onemogočili, če bi se ne pridružili tej akciji, tako, kot se je onemogočil sicer brez dvoma sposobni in pošteni dr. Šušteršič. Blesk črnozlate, katoliške monarhije in njenega »apostolskega cesarja po božji milosti« je takrat že zdavnaj izginil. Naši ljudje so vsaj takrat že uvideli, da je monarhija velenemška pošast, ki hoče s svojima dvema glavama požreti vse Slovane. Poleg tega so težki porazi že davno izbrisali prepričanje o nepremagljivosti avstrijske vojske in besede onih, ki so v prvih dneh vojne tako navdušeno govorili: »Imamo vojno! Velike in težke bodo žrtve, ki jih bo moralo doprinesiti na skupni žrtve-

Kako je prišlo do majniške deklaracije

Pred desetimi leti smo obhajali spomin na majniško deklaracijo še s pohodom po mestu in z razsvetljavo na oknih. Izdali smo celo prav lepo diplomu, ki še zdaj visi po šolah, po uradih in društvih, samo da najbrže nihče več ne ve, od kod in zakaj.

Letos pa — vsaj do polovice meseca maja — ni kazalo, da se bo kdo spomnil tega jubileja. Morda bomo to opravili le s par članki v dnevnikih. In življenje pojde naprej. Čemu spomini, — pa naj so žalostni ali veseli — v teh neprijetnih časih.

Češki listi pa so takoj 1. maja prinesli nekaj spominov na maj 1917. Pa imajo tudi

Dve razlagi majniške deklaracije

Neka brošura, ki je bila izdana pred desetimi leti v spomin na Majniško deklaracijo, pod naslovom:

Kako smo se ujedinili,

je začela svojo razlago z — Rousseaujem. Lahko bi jo bili seveda začeli z Adamom, kar bi bilo še bolj temeljito, kajti po naukih svete vere izhaja ves človeški rod od Adama in ima torej vse, kar se v njem zgodi, nekaj zveze s tem praočetom. Tudi Rousseau ni brez zveze z nobenim dogodkom v življenju narodov, ker je ta veliki revolucionar tako globoko in obširno pisal o novi ureditvi družbe in države. Tako je seveda tudi majniška deklaracija z njim v zvezi. A tako razlaganje majniške deklaracije je samo dokaz, kako se izogibljemo oni bližnji in naravni razlagi, ki ji ni treba bog ve kaj tuje učenosti in jo lahko podamo iz golih dejstev in resnic, ki so tako rekoč še pred nami: Zato ni treba začeti takih spisov ne z Adamom ne z Rousseaujem, ampak kar z letom 1914, ali pa — še bolje — kar z začetkom 1. 1917., ki je gotovo še mnogim v spominu. In če nečemo iskati podatkov in dokazov po domačih listih, spisih in spominih, se obrnemo lahko kar na naše tedanje sobojevnike Čeha, ki imajo vse to že zdavnaj do vseh potankosti napisano (Dr. Jan Heidler »1917« in mnoga druga dela). Toda če bi se držali teh »tujih virov«, bi se ne moglo zgoditi kakor se je zgodilo pri nas, da je neki poslanec okoli Ribnice prirejal proslave »slovenskega samoosvobojenja«, ki ga je razlagal tako, kakor da so vsi evropski diplomati zaradi majniške deklaracije in poguma, ki so ga pri tem pokazali gg. dr. Korošec in poslanci SLS, izgubili glavo in se je vsled tega sesula vsa Evropa in so se tako Slovenci sami osvobodili in še drugim pomagali do svobode, le to smolo so imeli, da so se jih držali tudi Hrvatje in Srbi in je tako pri-

nik naše skupne domovine naše ljudstvo: toda slovensko ljudstvo bo te žrtve rade volje doprineslo, ker ve, da kaj velikega ni mogoče doseči brez velikih žrtv... Dokazali bomo vnovič, da je prav govoril Koseski, ki je rekel: »Hrib se omaje in hrast — zvestoba Slovenca ne mine. Živela Avstrija!«

»Možje, kako vzvišen, kako svet, kako Bogu dopadljiv je boj, v katerega ste poklicani! Z vami je pravica, z vami je Bog, gospodar vojskinih trum! Klic: 'Tako Bog hoče,' je dvignil tudi vas v sveti boj za predobrega cesarja, v kaznovani boj zoper brezvestne hudodelce. Torej naprej: Z vami je Bog, naprej z izvrstnimi vojskovodji, naprej k slavni zmagi!«

Vse to so odnesli potoki krvi, ki so jih prelivali naši fantje in moške v borbi za velenemško in vaticansko politiko, vse to so zabrisale muke naših ljudi v zaledju. Prvotnemu, z najogabnejšimi sredstvi ustvarjenemu navdušenju je sledilo najprej razočaranje, nato depresija, ki se je spremenila v najhujše sovraštvo proti Avstriji kot izvoru vse te nesreče. In ko so pod pritiskom teh zunanjih in notranjih prilik preokrenili svoj plašč celo oni, ki so v začetku vojne najbolj hujskali s svojih varnih in dobro postlanih zapečkov, ko so naenkrat tudi ti prenehali prepevati

Čehi v svojem političnem in državnem življenju marsikaj neprijetnega. A ravno zato obujajo spomine na še hujše in neprijetnejše čase.

In v narodnem muzeju v Pragi se je že pojavila razstava, ki nazorno kaže vse, kar se tiče majniške deklaracije 1. 1917. Tu vidite češke liste in dnevnik iz zadnjih dni pred svetovno vojno, mobilizacijske razglase — slike iz mobilizacije, pojave iz političnega življenja med vojno in končno — priprave in delo za majniško deklaracijo. To je tzv. državljanska vzgoja, da vsak državljani pozna vsaj najvažnejše dogodke iz zgodovine države.

Pri nas je to drugače.

Šlo do Jugoslavije in celo do take zgodovinske zmote, kakor da so nas Srbi osvobodili, ne pa mi njih... Kajti majniške deklaracije se je ustrašil sam avstrijski cesar Karel, ki je poklical k sebi dr. Korošca in ga prosil milosti — a dr. Korošec ni odnehal...

Tako se razlaga majniška deklaracija na en način.

Še bolj zanimiva

pa je druga razlaga

ki smo jo že letos čitali v tzv. naprednem ali »nacionalnem« tisku. V dvajsetih letih se res lahko marsikaj pozabi, ampak majniška deklaracija, njen nastanek in pomen, je nekaj

Kako je torej prišlo do majniške deklaracije leta 1917

Vojna je divjala že tretje leto in izgledi za zmago tzv. »centralnih sil« (Nemčije in Avstrije) so bili vedno manjši. Po mestih se je začela pojavljati lakota. Ko je v novembru 1. 1916. umrl stari cesar Franc Jožef, je zavladal cesar Karel, ki se dobro poznal položaj svoje države, saj so se bratje cesarice Cite,

tako zgodovinsko važnega, da bi človek mislil, da vedo o tem vse, kar je treba, vsaj ljudje, ki se vsak dan bavijo s politiko, pišejo članke o edinstvu in so bili celo zraven, ko se je majniška deklaracija delala. In vendar se je iz teh vrst očitalo dr. Korošcu, češ, da je bil »avstrijakant«, ker je njegova majniška deklaracija imela dostavek: »V okviru avstro-ogrske monarhije«. Še više pa se je povzpел z znanjem narodne zgodovine oni žurnalisti, ki je v nekem tzv. naprednem listu napisal, da je majniško deklaracijo pri dr. Korošcu naročil sam avstrijski cesar Karol, da je bila torej sestavljena po njegovi želji in volji, in da bo vse to lepo dokazano v spominih dr. H. Tume, ki bodo sedaj po njegovi smrti izšli.

Taka zmedenost pojmov torej vlada v naši politični javnosti glede zgodovinskega dogodka in javnega dokumenta našega ujedinjenja! Kaj čuda, če je še manj jasnosti glede drugih, še bolj skrivnostnih dogodkov in dvomljivih političnih dokumentov!

In tako se bo morda zgodilo tudi letos, da bodo eni vse uspehe in zasluge za majniško deklaracijo pripisovali dr. Korošcu, oziroma bivši SLS — drugi pa se je bodo sramežljivo odrekli, kakor da niso imeli in nimajo z njo nič skupnega. Posebno, kar se tiče tistega okvirja! Kajti mi še po 20 letih nismo utegnili napisati svoje najbližje zgodovine, zato živimo iz dneva v dan in kolovratimo sem ter tje, ne da bi našli pravo in pravilno pot, ki vodi iz preteklosti v bodočnost, trdno utemeljena v dogodkih časa in življenja narodov.

Čuvajmo Jugoslavijo!

princi parmski, borili na nasprotni strani fronte. Mlademu cesarju se je zdelo, da bi bila zanj in državo edina rešitev, če bi se kako odtrgal od Nemčije — od tiste Nemčije, ki je šla v boj za Avstrijo — in dosegel poseben mir, kajti Avstrija je bila obsojena na smrt. Tudi Madžari so dobro vedeli, kakšen

ne precenjujemo. Zagotovljeno ji je častno mesto v zgodovini našega osvobojenja in ujedinjenja. Tam naj počiva ovita z lorvorjevim vencem, mi vsi skupaj jo pa spoštujemo vsaj toliko, da ne bo hotel že vsak podpisovati na njo svojega imena! Kajti tudi najlepše procelje postane zamazano in odurno, če se spravi nanj neumna otročad in ga pokrije s svojimi abecedarsko-umetniškimi podpiši. In pri- znanjmo: Kakor je lepa ta Majniška deklaracija, pa nam vendar ni prinesla svobode in ujedinjenja ona. Svojo svobodno, nacionalno državo smo dobili le po zaslugi srbskih borcev, kojih kosti leže razmetane po vseh bojiš- čih širom Evrope in po zaslugi onih, ki so šli preko avstrijskega okvirja med jugosloven- ske vojne dobrovoljce, da spe danes večno spanje tam v Dobrudži ali na solunski fronti ali pa hodijo skoraj pozabljeni med nami in se vprašujejo, čemu so prav za prav riski- rali svoje glave, ko pa je zadoščal za naše osvobojenje in ujedinjenje že sam papir. Naj bodo potolaženi ti mrtvi in živi boreci za našo svobodo, njihova kri in njihove muke so bile seme, iz katerega je zrastle naša svo- boda. Kajti če bi bila zrastle iz papirja, po- tem bi bila ta svoboda čudna, prav gotovo pa ne bi bila jugoslovenska!

I. C.

je položaj. Boji povsod, zmage od nikoder, soška fronta je žrla žrtve v ljudeh in denarju. A njem je šlo predvsem zanje. Zato so zahtevali, da se čim prej da kronati Karel za ogrskega kralja. To se je zgodilo na koncu leta 1916.

Ogrska svetoštefanska krona pa je imela vedno nekaj skupnega s češko svetovlaclavsko. Ko se je l. 1868. dal Franc Jožef kronati za ogrskega kralja, je potem obljubil, da pride tudi v Prago, da sprejme na glavo češko krono in prizna češke pravice. Te obljube pa ni nikoli izpolnil. Kaj pa zdaj? Ali bo mladi cesar izpolnil češke želje? Na fronti se je pokazalo, kako misli češki narod. Celi polki so šli na drugo stran. V Rusiji se zbira nova — češka armada. Prof. Masaryk in dr. Beneš vodita v Parizu, Londonu in Petrogradu boj proti Avstriji. Že se je v to stvar vtaknil tudi ameriški prezident Wilson, ki je

10. januarja 1917 slavno proglasil osvoboditev Čehoslovakov izpod tujega jarma

kot enega glavnih vojnih ciljev. To je bila neprijetna zadeva za Avstrijo, kajti češke dežele so tvorile tretjino države. Avstrijski zunanji minister grof Ot. Czernin je torej skušal pridobiti češke poslance, zbrane v »Češkem Svazu« za to, da bi se izjavili za Avstrijo in odklonili »Wilsonove insinacije«, kakor da bi si želeli svobodo — izven Avstrije. Nastal je nevaren trenutek. Dva vodilna češka politika dr. Kramář in dr. Rašín obsojena na smrt, sta v ječi čakala odločitve. Pomiloščenje ali smrt? Mnogo čeških politikov in pisateljev je bilo v ječi. Izjava udanosti bi rešila vse. Toda taka izjava bi onemogočila delo onih, ki so se borili za svobodo izven države, čeč: saj ne marate svobode...

Tako sta nastali v češki politiki dve fronti: ena (vsaj na videz) za Avstrijo, druga proti

Avstriji. Glasilo te druge je postal od 1. januarja 1917 tednik »Narod«.

Nemci so zapazili, da se hoče popuščati napram Slovanom in so začeli pritiskati na vladu, da bi dobili plačilo za svojo zvestobo. Med tem je izbruhnila ruska revolucija, ki je proglasila samoodločbo narodov in konec vojne.

Dne 7. marca je prišlo do zveze med Češkim svazom in hrvatsko-slovenskim klubom

v avstrijskem parlamentu. Ta zveza je ostala trdna in zvesta do razsula Avstrije.

Ko je še Amerika napovedala Nemčiji vojno, za razsodnega človeka ni bilo več dvoma, kdo bo zmagal.

Samozavest slovanskih politikov je rasla. Šlo je za biti ali ne biti ne njim — ampak njihovim nasprotnikom.

Cesar Karel je med tem že poskušal s pomočjo Siksta Burbonskega, cesaričinega brata, dobiti zvezo s Parizom. Poskus se je ponesrečil. Od tam ni mogel pričakovati milosti. Zato je skušal sveto dokazati, da je Avstrija svobodna in pravična država. Zato je bilo treba sklicati parlament, ki se ni sešel že od začetka vojne.

Otvoritev avstrijskega parlamenta je bil torej važen dogodek, ker so imeli v njem po dolgem času izpregovoriti avstrijski narodi, za katerih svobodo se je bil razveljavil svetovni boj. Kako bodo izpregovorili? Proti nji se vendar ne morejo — saj so se pripravljale ječe in vislice... Že 14. aprila je sklenil »Češki Svaz«, da bo pri otvoritvi podal izjavo, naj bi bile »tudi v Avstriji rešene zadeve demokracije, parlamentarizma in ustavne revizije v smislu samoodločbe in potreb narodov«.

nite svojo najsvetejšo dolžnost in zavzemite se za češke pravice in češke zahteve v tem najusodnejšem trenutku svetovne zgodovine z vso odločnostjo in požrtvovalnostjo, kajti zdaj se odloča o češki usodi za cela stoletja.

Svoji dolžnosti pa boste mogli v polni meri zadostiti le tedaj, če bodo izpolnjeni vsi ustavni pogoji, ki jih zahteva parlamentarno življenje. To je ne le resnična svoboda zborovanja pred parlamentarnim zasedanjem, da bi mogli ljudski zastopniki slišati želje in pritožbe svojih volilcev, ne le ukinitve časopisne cenzure v zadevah, ki se ne tičejo vojne, ampak tudi popolna svoboda in nedotakljivost vseh parlamentarnih govorov v državnem zboru, da izidejo v tisku — in posebno še popolna svoboda in nedotakljivost vseh svobodno izvoljenih ljudskih zastopnikov. Celi vrsti čeških in jugoslovanskih poslancev je bila odvzeta svoboda, mnogi so bili obsojeni v ječo in celo v smrt, drugi so bili internirani, ne da bi se do danes sploh vedelo, kaj so zakrivil. Politično preganjanje se je ob času vojne razpaslo v nezasišani meri in, če naj nastane novo državljansko življenje — kar je neizogibni notorji vsega parlamentarnega dejanja in nehanja — je gotovo treba, da predvsem izbojujete vseobčno amnestijo za vse, ki so bili od vojaških sodišč obsojeni za nevojaške in samo politične zadeve. Češki narod ne more svoji sedanjí delegaciji priznati pravice, da bi v državnem zboru govorila in delovala v njegovem imenu, dokler se popolnoma ne zagotovi državljanska svoboda našega javnega življenja. A na enak način ugovarjamo tudi proti namenu, da bi si avstrijski parlament, v katerem manjka več kot 40 poslancev, izmed katerih je polovica živih in imajo pravico na svoj mandat — da bi si ta okrnjeni in pristriženi parlament svoje mandate sam podaljševal. Samo narod more mandate dati in obnavljati, in samo iz rok ljudstva more češki človek sprejeti politično zastopstvo svojih pravic in želja.

Te želje in te pravice čehoslovanskega naroda dobivajo nove opore in novega poudarka z dosedanjim potekom svetovne vojne, v kateri dobiva bodoča Evropa novo demokratično podobo in vsa naša politika se mora voditi z enakega osvobodilnega stališča, ki mu je že iz preteklosti treba stare češke poštenosti, stare požrtvovalnosti in predanosti starega slavnega ozira na čast naroda in sodbo bodočnosti. Te krasne lastnosti je pokazal češki narod s svojo samozavestno mirnostjo, ki jo je znal ohraniti ob vojnem času kljub vsem skušnjavam, ne da bi mu bilo treba poslanskih ukazov in političnih nasvetov. Ta samozavestna mirnost, ta čut samoohrane sta bila najnaravnnejši izraz našega narodnega instinkta in ta kričeči narodni molki, ki ga ni zmedel niti najhujši pritisk ni imela do konca svetovne vojne zmotiti nobena reč. Toda zdaj se odpirajo vrata avstrijskega parlamenta in političnim zastopnikom naroda se prvič nudi priložnost, da bodo, če bodo hoteli, svobodno govorili in nastopali. Karkoli bodo rekli in karkoli bodo sklenili, to se bo slišalo ne le doma, ampak tudi v vsej Evropi in celo za morjem. Na vas, gospodje, kot besednike čehoslovanskega naroda bosta gledali sedanjost in bodočnost in ni dvoma, kaj zahtevata od vas. Program našega naroda je utemeljen v njegovi zgodovini in njegovi rodni enotnosti.

Mi še po 20 letih nismo utegnili napisati svoje najbližje zgodovine, zato živimo iz dneva v dan in kolovratimo sem ter tje, ne da bi našli pravo in pravilno pot, ki vodi iz preteklosti v bodočnost, trdno utemeljena v dogodkih časa in življenja narodov.

sti, v njegovem novodobnem političnem življenju in v njegovih pravicah, pa tudi v vsem tem, iz česar so te pravice vzrastle in s čimer so bile sveto zagotovljene. Današnji čas povdarja ta program do skrajnih posledic, ako se je kdaj zdelo, da se da odlašati ali omejevati, sili nas sedanjí čas, da ga razvijete pred forumom vse Evrope in ga branite do skrajnosti, da si prizadevate izpolniti ga brez zadržkov, kajti češki narod se ga ni nikoli odrekel, iz sre čehoslovanskih ni nikoli izginila vera v slavno njegovo bodočo izpolnitev. Ta trenutek je nastal s svetovno vojno, njenim razmahom in njenimi dosedanjimi posledicami. Demokratična Evropa, Evropa sa-

mopravnih in svobodnih narodov, to je Evropa jutrišnjega dne in bodočnosti. Narod zahteva od vas, gospodje, da ste na mestu v tem velikem zgodovinskem trenutku, da mu posvetite vse svoje zmognosti, da zanj žrtvujete vse druge ozire, da v tem trenutku nastopate kot neodvisni možje, možje brez vsakih drugih obveznosti in osebnih koristi, možje polne npravne in narodne zavesti. Ako niste zmogni zadostiti vsemu temu, kar narod od vas zahteva in kar vam naroča, odrecite se rajši svojih mandator, prej nego greste v državni zbor, in obrnite se k svoji najvišji instanci: na svoj narod.

Na Češkem in na Moravi v maju 1917.

...in odmev v dunajskem parlamentu

Ta poziv čeških pisateljev je velevač češkim poslancem nič več in nič manj kakor: zahtevati samostojno čehoslovansko narodno državo, kakor je živel nanjo spomin v narodu, odkar se je po bitki na Beli Gori (1620) zopet zavedel svojih pravic. Poslanci so se dobro zavedali svoje dolžnosti. Nazaj ni bilo mogoče več... Bilo je samo še vprašanje, kako naj se glasi izjava, ki jo bodo poslanci podali pri otvoritvi parlamenta, da bo glavna misel jasno povedana, a da ne bo mogla biti — konfiscirana. Šlo je seveda tudi za to, da bodo izjavo lahko podpisale vse stranke, posebno tudi socialni demokrati. Drugo vprašanje je bilo, kako združiti češke zgodovinske pravice s Slovačijo, ki ni bila v prejšnjih stoletjih del češke države. Glavna stvar pa je bila povedati te zahteve tako, da pri tem odpade Avstrija in habsburška dinastija. Bilo je o tem v strankah mnogo burnih sej. Končno je obveljal tekst, ki ga je sprejel »Narodni odbor« dne 27. maja.

Govoriti pod takimi okoliščinami sredi srditih nasprotnikov, ki so v vsem videli veleizdajo, sredi vojne, ko zavezniki onstran

front čakajo na vsako besedo — ni bila malenkost. A češki poslanci so bili že navajeni, da so ob začetku par. zasedanja podajali svoje izjave.

Kaj pa mi? Doslej mala skupina slovenskih in hrvatskih poslancev v avstrijskem parlamentu ni vodila — veleizdajalske politike. A zdaj je nastal zgodovinski trenutek. Treba je bilo nekaj reči. Toda kaj in kako? Vodja hrvatsko-slovenske parlamentarne skupine je bil dr. Krek. Naše vprašanje je bilo nekoliko drugačno nego češko. Kaj zahteva »Jugoslovanski odbor« je bilo znano. Kako naj se glasi naša deklaracija? O tem še nimamo točnih podatkov, a iz sei in razgovorov je končno nastal tekst, ki je zahteval, naj se:

»na temelju narodnega principa in hrvatskega državnega prava združijo vse okrajne monarhije, v katerih prebivajo Slovenci, Hrvatje in Srbi v samostojno, vsake tuje vladarstvo, na demokratični podlagi urejeno državo pod žezlom habsburško-lotarinške dinastije...«

In tako je zasijal 30. maj

Avstrijski parlament je bil otvoren. Nemci so že nekaj slutili. In vstal je Fr. Stanek in imenu »Češkega Svaza« nrečital češko deklaracijo. Nato je vstal dr. Korošec in v slovenskem, hrvatskem in nemškem jeziku prečital jugoslovansko deklaracijo. Med Nemci je zašumelo. Bili so presenečeni. Še več, prestrašeni. Kaj šele, ko je vstal Ant. Kalina, češki radikal, ki mu je bila češka deklaracija premalo odločna in povedal prav za prav to, kar so

drugi mislili: da avstrijski Slovani niso odgovorni za vojno, da je Češka svobodna dežela, ki ne priznava tujih zakonov, da se ves svet bori za svobodo in da s tem trenutkom tudi češki narod pred vsem svetom izjavlja svojo voljo do svobode in neodvisnosti. Zato zahteva svojo državo, da bo sam odločal o svoji usodi itd. Nemci so strmeli nad to predrznostjo? Kam to vodi? Kje smo?

Beseda je bila izgovorjena

Zavita ali prikrita, vsa ali le deloma, jasno ali dvomisleno? Nemci so rjovel, da je to veleizdaja, v zvezi z zunanjimi sovražniki. Toda slovanski poslanci — podali so izjave tudi Poljaki in Rusini — so vestno izvršili svojo dolžnost. Posl. Pacher je v imenu Nemcev izjavil, da ne dopuste nikdar, da bi se te zahteve izpolnile. Čutili so dobro, da to pomeni konec Avstrije in njih vlade. Jugoslovansko deklaracijo je kril dostavek »v okviru habsburške monarhije«. Ta okvir je bila krinka veleizdajstva za navzgor in navzdol. Navzgor, da se ni moglo deklaracije v kali zatreti, za navzdol, da so jo mogli sprejeti tudi oni, ki doslej tega okvira v sebi še niso premagali. Za vsakega, ki je verjel v našo bodočnost, je bilo jasno, da je to samo preteza, hinavski dodatek, ki ni mišljen resno. V tem »okviru« je bil za vsak slučaj »izgovor in zagovor«, ki je le omogočal, da se je moglo drugo razvijati naprej. Kako se je razvijalo, o tem nas poučujejo dogodki l. 1917 in 1918.

Iz tega se pa tudi vidi, kako

nesmiselno je pripisovati vse to delo in zasluge enemu človeku,

ali pa celo, kako bi bil mogel avstrijski cesar naročati take deklaracije.

»Kaj bi se za to sramovalo«, piše redak. Narodnih Listov Vinc. Červinka, ki je bil skupno z dr. Kramářem in dr. Rašinom obsojen

na smrt in je čakal na svojo usodo v stari trdnjavi ječi v Komarnu, kjer je le s težavo dobil s paketi kot zavojni papir kaka poročila iz domovine, »kaj bi se za to sramovalo, da so mi tekle solze na zmečkani, na enem mestu celo precej zašephani papir, in da sem te solze obrisal po papirju in ga vneto ravnal in gladil, gladil, da sem čital zgodovinske odstavke izjave, ki se je začela z besedami:

»Mi, češki pisatelji...«

Gen. Rudolf Medek, pesnik čeških legij, ki je bil takrat legijonar v Kijevu, pripoveduje, kako mu je bilo, ko je v poljskem listu »Slovo polskie« čital to izjavo. Šel je s prijateljem Poljakom po Vladimírski ulici in čital:

»...besedo za besedo, počasi, pozorno, previdno, da bi se nič ne izgubilo... In čital sem zopet. In še enkrat. Težko je povedati, kako mi je bilo. Kakšen naval čustev in dojmov. Glavna stvar je bila, da sem si globoko oddahnil. In rekel sem pomirjen:

Glejte besedo!

Res, revolucionarna beseda! Beseda resnično junaška. Kajti izgovorjena je bila tam — na drugi strani, kjer ni svobode zborov ni tiska, stavk — in državljanskih pokoljev kakor tu (v Rusiji). To je nedvoumna beseda! Beseda jasna in odločna, nepodkupljiva in nepopustna beseda! Odločilna beseda! Končno, končno!«

nih domačih obrtnikov, ki so bili in so v polni meri sposobni kriti naše potrebe z lastnimi izdelki, pa so jim ti izdelki ležali nerazpečani doma, ker se nam je po krivici zdelo, da je vse lepše in boljše tisto blago, ki ga je inozemstvo pošiljalo na naše trge. — »Le dernier cri de Paris« ali pa »Neueste Wienermode«, pa še tako drago in ničredno blago je več veljalo kot vsi dični, solidni in ceneni domači izdelki v pristnem slovanskem slogu. Toda naše gospodinjstvo nas bode na svoji letošnji prireditvi v okviru ljubljanskega vele sejma od 5. do 14. junija prepričale, da tesno vežejo svoje skrbi na skrbi svojih mož in da so trdno odločene tudi one sodelovati po svojih močeh pri delu za lepšo bodočnost.

K proslavi 20-letnice majske deklaracije

Prav, ko smo poslali naš gornji članek o postanku majske deklaracije v stavnico, smo prejeli majhno, zeleno brošurico, ki nosi naslov: »Proslava 20 letnice majske deklaracije«. Skonstruiral jo je Ivan Dolenc, ki je, kot sledi iz njegovega popisa literature o majske deklaraciji, nekaj specialista za to težavno vprašanje. Knjižica ima namen, da pouči podeželske organizacije neke stranke, kako je treba pripraviti proslavo te pomembne 20-letnice. In nudi tudi govor o tem, kako je majska deklaracija nastala, kar je čisto prav, si vsaj podeželski veljaki ne bodo morali razbijati glavo s sestavljanjem različnih govorov, ki bi vnesli v umetno pripravljeno slovenoborski ogenj s svojo eventualno nehoteno objektivnostjo malo vode.

Mi bi bili gotovo zadnji, ki bi se obregnili ob to brezpomembno, namerno ali nehoteno potvarjanje resnice (ki je še toliko bolj nerodno, ker so nam časi majske deklaracije tako zelo blizu), če bi prav v tej brošurici ne našli zopet dokaza o tem, kakšno »lojalnost« gojijo naši klerikaleci do države in kako zlorabljajo celo stranko s skozi jugoslovenskim programom za svoje zapletništvo.

V programu namreč pravi pisec, naj bi za splep vsa dvorana zapela kako domorodno pesem, kakor n. pr. »Hej Slovenci« (o ironiji) ali podobno, istočasno pa pravi: »Ne pozabite, da je državna himna ona, ki je sestav-

ljena iz začetkov narodnih himen: »Bože pravde« in »Lepa naša domovina« ter »Naprej za stava slave«.

Čuvajmo Jugoslavijo!

Sicer pa o tej brošuri ni vredno izgubljeni besed, saj spada v vrsto onih spisov o naši preteklosti, ki so pisani iz iste notranje potrebe kot spisi bivšega marksista Erjavca proti marksizmu. In to ji daje tudi pečat »objektivnosti«.

P. s. V brošurici se pravi, da bodo proslave majske deklaracije izvršile strankine organizacije in da se lahko k tem proslavam povabi vse dobro misleče ljudi, rajši pa ne cele organizacije. Pač zato, ker bodo gotovi ljudje s temi proslavami kot legitimacijo šarili po Beogradu in vzklikali: Glejte, vsa Slovenija je za nami! Za njimi je že, ker so pač tako v ospredju. Če je pa z njimi, to je pa drugo vprašanje, o katerem ni, da bi razpravljali, ker tudi ne smemo.

Žal brošurica ne navaja definicij sedanjih »dobromislečih«. Zato ne vemo, ali spadajo med te tudi oni, ki so za razbitja Avstrije doprinesli žrtve po ječah, na podlagi denunciacij bivših »dobromislečih«?

Pa šalo na stran! Slišali smo mnenja pravnikov, ki pravijo, da si je izstavil dr. R. J. kot pravnik ubožno spričevalo ne s tem, da je vložil tako tožbo na Državni svet, marveč s tem, da jo je tako slabo utemeljil, predvsem pa s tem, da sedaj še sam objavlja svoje nevzdržne razloge. Ne glede na ta pravniška mnenja pa moramo s svojega stališča pribiti sledeče:

Nikdar nismo in ne bomo odobravalni nobene zapostavljanja slovenščine v našem notranjem življenju ter smatramo, da bi se bila stvar že davno lahko uredila tako, da bi dobivali slovenski davkoplačevalci slovenske plačilne naloge. Temu seveda ni kriva država, še manj jugoslovenska misel. Temu je kriv nesrečni centralistični birokratizem, kateremu želimo ravno mi, jugoslovenski nacionalisti, da bi utonil čimprej v črnilu, kajti črnilo je ona tekočina, s katero maže ta centralistični birokratizem lepe barve naše državne trobojke in vzbuja vsled tega upravičeni odpor. Postaviti se pa radi tega na izključno separatistično stališče, kot ga je zavzel dr. R. J., je ne le pravno zgrešeno, marveč za nas Slovence naravnost škodljivo. Kot samozavestni jugoslovenski državljani smo ponosni na to, da je tudi slovenski jezik uradni in državni jezik kraljevine Jugoslavije in da se tega svojega lepega jezika lahko poslužujemo v ustnem in v pismenem občejanju z vsemi merodajnimi činitelji. Mi, jugoslovenski nacionalisti, se tega brezpogojno držimo ter vlagamo vse svoje vloge na državne urade, pa naj bodo ti uradi v Sloveniji ali izven nje, v svoji materinščini. Poznamo pa mnogo slovenoborcev, ki tega ne delajo, marveč vlagajo srbsko-hrvatske vloge na urade izven Dravske banovine, to ravno s pogrešenega stališča, ki ga zastopa tudi doktor R. J., da v krajih izven naše banovine »ne razume slovenščine niti tamošnje uradništvo, niti tamošnje ljudstvo«. To ni res, kot razumemo mi vsi srbohrvaščino vsaj toliko, da prodremo lahko v smisel govornice in pisane besede, tako razumejo tudi Srbi in Hrvati našo slovenščino in se ji prav nič ne upirajo. Kolikokrat imamo jugoslovenski nacionalisti svoje sestanke, kjer se zbiramo iz vseh krajev države, pa ni niti govora o tem, kateri jezik se sme uporabljati in kateri ne. Slovenci govorimo mirno v slovenščini, vsi nas pazljivo poslušajo in vsi nam pritrjujejo, če je naše stališče pravilno, čeprav je izraženo v slovenščini.

Državni jezik mora in mora biti živ jezik. Tega živga jezika se pa ne da razparelirati na tri različne parcele ter omejiti posamezne dele tega skupnega državnega jezika na posamezne parcele. Kot ni Jugoslavije brez Slovencev, tako je tudi državni jezik brez slovenščine nemogoč. Zavedajmo se tega s ponosom, pa se tudi ravnajmo po tem. Če dobim rešitev v srbohrvaščini, sem jo dobil v svojem državnem jeziku, če pa dobi Srb dopis v slovenščini, ga je dobil ravno tako v svojem državnem jeziku. Naši državni uradi pa ne morejo biti niti slovenski, niti srbski niti hrvatski. oni morejo in morajo biti samo jugoslovenski. Kajti le pri jugoslovenskih državnih uradih bo uživala slovenščina pravice in ugled državnega jezika, le jugoslovenski uradi morajo vpoštevati tudi slovenščino kot državni jezik. Je pač tudi v tem oziru misel jugoslovenskega unitarizma ona, ki je edina sposobna zaščititi tudi nas Slovence in naš lep slovenski jezik, kajti le jugoslovenski unitarizem stoji na stališču, da smo vsi deli jugoslovenskega naroda enakopravni, da ima vsak del tega naroda pravico izživljati se v okvirju jugoslovenske Jugoslavije po svojih lastnih tradicijah in iz svoje lastne biti, kajti jugoslovenski unitarizem se zaveda, da bi propadla jugoslovenska misel, z njo pa tudi Jugoslavija, če bi le eden izmed vrelcev jugoslovenske skupnosti usahnil.

Zato proč z vsem, kar po nepotrebnem iz ziva odpor, pa se da odstraniti s primernimi

ŠPEDICIJA TURK LJUBLJANA

prevzema

Ocarinjenje

vseh uvoznih in izvoznih pošilk, in to hitro skrbno in po najnižji tarifi. Revizija po njej deklariranega blaga in vse informacije brezplačno.

Telefon: Interurban 24-59, Vilharjeva cesta 33 (nasproti carinarnice)

Prevažanje

vsakovrstnega blaga, bodisi kuriva, strojev, selitve itd. v Ljubljani in izven Ljubljane z vozovi na konjsko vprego kakor tudi s tremi najmodernejšimi avtomobili.

Telefon Interurban 21-57, Masarykova cesta 9 (nasproti tovarnega kolodvora)

popravki v naši tako okoreli in vsled tega modernizacije nujno potrebni upravi. Proč pa tudi z vsemi onimi, ki vidijo svoj edini poklic v tem, da love muhe in napravljajo iz njih slone, pa ponižujejo s tem nas Slovence same. Nismo tako nezreli in majhni, da bi nas vsak srbsko-hrvatski davčni plačilni nalog zbrisal s površine zemlje! Če bi pa bili res tako majhni, potem pa itak nismo vredni življenja. In to je ona druga stran, ki jo kažejo junaštva Slovencev a la dr. R. J., ki hočejo z vsilo dokazati, da smo Slovenci res taki slabiči in otročaji, da pomeni že vsaka pogreška naše škripajoče uprave za nas smrtno nevarnost.

H koncu še to! Dr. R. J. je že v letih in ve, kako smo živeli Slovenci v časih izpred dne 1. 12. 1918. Zato nam naj dovoli vprašanje, kdaj in kje se je tako junaško upiral proti nemškemu odlokom in proti nemškemu službenemu jeziku, in to takrat, ko je bil slovenski jezik res v smrtni nevarnosti. Takrat, ko je zalival germanski val nas Slovence in je drl nezdružno preko nas proti Trstu, gradeč nemški most od Belta do Jadrana. Takrat, ko je smatral celo deželni odbornik kranjski doktor Lampe za potrebno, da je 29. septembra 1914 o priliki manifestacije za Avstrijo in habsburško dinastijo vpletel v svoj slovenski govor tudi nemški stavek: »Ich bin überzeugt, im Namen aller Landskinder zu beteuern, dass wir alle wie ein Mann für Oesterreichs Einheit und Macht eintreten werden.«

Je že tako! Brez Srbov in njihovega junaštva ter brez težkih žrtv naših jugoslovenskih vojni dobrovoljcev ne bi bilo Jugoslavije, in bi bili danes mi Slovenci le še brezpravna raja, ki bi za mednarodni svet in mednarodno politiko sploh ne obstojala. Po zaslugi teh jugoslovenskih borcev in po božji milosti smo doživeli svobodo v kraljevini Jugoslaviji, v tej pa more nuditi jamstvo naši samobitnosti in samoniklosti le jugoslovenski unitarizem. Dr. R. J. je nehoti sam dokazal pravilnost tega stališča.

Ali ni nobene meje?

Pod tem naslovom prinaša zadnja številka »Delavske pravice«, glasilo krščanskega delovnega ljudstva, ki je seveda v skrajni nemilosti pri današnjem vodstvu JRZ ter izpostavljena napadom Zveze združenih delavcev, članek, kateremu ni treba dati nobenega komentarja. Evo ga:

»Na Jesenicah smo doživeli čudne reči, kakršnih si vsaj od strani, od katere prihajajo, ne bi mogli misliti. Zdi se pa, da se bo še stopnjevalo. »Delavska pravica« je zadnjič poročala: Jesenice. Vsem članom v vednost! Kakor vsa dolga leta obstoja naše jeseniške skupine, je upravni odbor sklenil na svoji redni seji dne 1. VI. t. l., da se tudi letos kot običajno vsako leto na dan 1. maja bere sv. maša za umrle člane naše skupine. Tozadevno je vse potrebno uredil naš podpredsednik in nam je bilo zagotovljeno, da se bo sv. maša za naše umrle tovariše vršila 1. maja ob 8. zjutraj na Savi. Ker nam je pa bila zadnje dneve iz neznanega in nerazumljivega vzroka sv. maša odpovedana, javljamo vsem članom, da se ta dan sv. maša za umrle člane strokovne skupine kovinarjev na Jesenicah ne bo brala, pač pa se bo brala pozneje. Kaj in kje, Vas bomo pravočasno obvestili.

To pojasnilo je potrebno na mnoga vprašanja, zakaj se je ta tradicionalni običaj naše skupine letos opustil. Odbor.

»Slovenec« od 1. maja t. l. nam je nerazumljivi razlog o odpovedi sv. maše razložil s notico:

Vabilo! Vse člane in prijatelje naše organizacije vabimo, da se udeležijo dne 1. maja sv. maše ob 8. v savski cerkvi. V nedeljo, dne 2. maja ob 9.45 dopoldne bo članaki sestanek stavbinskega in kovinarskega odseka »Strokovne organizacije delavcev ZZZ«, na Jesenicah v dvorani Krekovega doma. Na zborovanju poročata zastopnika Centrale. Odbor SOD — ZZZ Jesenice.

Za sedaj povemo samo to, da so meje, preko katerih nismo dolžni v svoji obzirnosti vse molče potrpeti.

Nov list

v vencu slovenskega mučeništva?

Ker bi bilo škoda, da bi poznali samo bralci »Slovenije« in »Slovenca« iz zamejstva in predmetstva strahotne krivice, ki jih doživlja dan na dan naš ubogi slovenski jezik, moramo omeniti tudi mi junaški čin neznanega slovenskega mučenika, ki se skriva za črkami dr. R. J. v Ljubljani, ki je šel naravnost na protislovenskega zmaja v Belgradu, se z njim spoprijel, pa se vrnil nazaj v Ljubljano z nebroj ranami, ki jih sedaj javno razkazuje in prosi javnega priznanja in javnega usmiljenja.

Dr. R. J. bi bil rad plačal davek, pa ga ni mogel, ker mu je davčni urad predpisal davek na »srbsko-hrvatskem« obrazcu. Ker tega tujega jezika ne razume, se je pritožil na Finančno ravnateljstvo v Ljubljani, nato pa še na Finančno ministrstvo. Ker tu seveda ni našel pravice, je vložil tožbo na Državni svet v Belgradu, sodbo tega Državnega sveta pričbuje sedaj v strah in trepet vsem Slovincem. Res ne razumemo, kako je mogel Državni svet v Belgradu zavrniti njegovo tožbo. Če bi bil to Državni svet v Beogradu, bi človek to še kako razumel. Da pa niti slovenski Belgrad nima sočutja s slovenskimi mučniki, to pa mora izbiti sodu dno.

In razlog, ki ga je privlekel za lase ta nesrečni Državni svet v Belgradu, je še bolj nesrečna ustava, ki pravi v svojem členu 3, da je uradni jezik naše kraljevine srbsko-hrvatsko-slovenski. Kdor ima le malo soli v glavi, more in mora razumeti to določbo naše ustave le tako, da je »v srbskih krajih srbski, v hrvatskih krajih hrvatski, v slovenskih krajih, to je v Sloveniji, pa slovenski jezik uradni in državni jezik, ker po srbskih in hrvatskih krajih nihče ne uraduje v slovenskem jeziku, ki ga seveda ne razume ne tamkajšnje uradništvo, še manj pa ljudstvo«. Samo Državni svet v Belgradu misli drugače in trdi, da se uradnega jezika ne da razrezati na troje, marveč je v vseh delih države isti in ni kršena niti ustava niti kak drug obstoječi zakon, če dobi kak državljani kraljevine Jugoslavije uradno rešitev na ozemlju Slovenije v srbsko-hrvatskem, na ozemlju Srbije pa v hrvatsko-slovenskem jeziku.

Seveda ima tudi stališče dr. R. J. svoje slabe strani. V svoji tožbi je trdil, da po srbskih in hrvatskih krajih slovenskega jezika ne razume niti tamošnje uradništvo, še manj pa tamošnje ljudstvo. Pa je kljub temu še v Beograd in vložil tožbo v slovenskem jeziku in s tem dokazal nepravilnost svojega lastnega naziranja. Kajti Beograd je njegovo slovensko

tožbo prav dobro in pravilno razumel ter odgovoril v svoji sodbi na vse točke njegove slovenske pritožbe. Nasprotno pa je tudi dr. R. J. prav dobro razumel srbsko-hrvatsko besedilo davčnega plačilnega naloga in »odbe Državnega sveta v Beogradu. Iz tega pa je mogel le ta zaključek, da ne poznamo samo mi, bedasti Slovenci, srbsko-hrvatskega jezika, marveč pozna tudi srbski Beograd naš lep slovenski jezik, pa odgovarja nanj v svoji lepi srbsko-hrvatski materinščini.

Drugo, kjer se je dr. R. J. nekoliko zaleto, pa je zahteva, da mora biti »v slovenskih krajih, to je v Sloveniji, slovenski jezik uradni in državni jezik«. Tukaj pa je bil dr. R. J. nekoliko nepreviden in na vsak način preveč ponižen. Kaj pa onih 40–50.000 Slovencev, ki žive danes onkraj Sotle in Kolpe kot »emigrant« med tujim — srbsko-hrvatskim narodom, oziroma še bolj pravilno med »tujima« narodoma Hrvatov in Srbov. Če ima prav dr. R. J., potem je za vse te Slovence uradni in državni jezik le srbsko-hrvatski in se ti ubogi Slovenci sploh ne smejo posluževati slovenščine, če imajo posla s hrvatskimi ali srbskimi državnimi uradi, pa naj bo to ustmeno ali pismeno. Če bi se pa spozabil kak Hrvat ali Srb tako daleč, da bi hotel imeti posla s kakim »slovenskim državnim uradom«, potem je seveda v naših, slovenskih krajih, tudi njegov jezik nerazumljiv in se mora posluževati tolmača. Ne gre vendar, da bi slovenski uradnik na področju slovenskega uradnega in državnega jezika razumel uradno še kak drug jezik. Kdor ne zna slovenščine, ta naj plača tolmača. Za naše Nemce se napravi še morda lahko izjema, za Hrvate in Srbe pa ne, kajti to bi značilo zaničevanje in poniževanje slovenskega naroda in njegovih prvoborcev!

● Mizarstvo je nedvomno eno najvažnejših obrtnih panog Dravske banovine. Kot je bilo še nedavno za mnoge skromne domove skorodavseeno, da li je bila oprema izdelana v skladu s svojo okolico, in je bilo ljudem glavno le to, da so imeli kam položiti svoje trude kosti, opazamo vsebolj, da se estetsko praktični čut za hišno opremo širi med vse sloje naroda. Danes tudi kmetijski nevesti ni več vseeno, če ji starši naložijo za balo le preprosto stesano skrinjo ali pa fino in čim praktičneje, v soglasju z vsemi modernimi zahtevki izdelano opremo za sobe in kuhinjo. Roko v roki z naprednimi težnjami stopajo naši iznajdljivi mizarji. Dobro se zavedajo, da bodo svoje odjemalce tembolj zadovoljili, čim lepšo opremo bodo izdelali. Danes ne delajo več na slepo, ampak po točno premišljenih, arhitektonsko dovršenih načrtih, da bi se izdelano pohištvo čimbolj skladalo z obliko prostorov, da bi bilo čimbolj praktično in kar najenostavneje zgrajeno. Kajti le taka oprema zamaja gospodinjstvo kar najmanj mogoče pri čiščenju in pospravljanju, pri selitvi pa ne povzroča prevelikih skrbi. Končno je pa vrednost pohištva zelo važna tudi izbira lesa, sestavljen je posameznih kosov, odnosno izdelava, ter barvanje in lakiranje. Pohištvena razstava na ljubljanskem velesejmu od 5. do 14. junija bo združila skoro vse pomembnejše mizarске mojstre iz vse Dravske banovine v konkurenčnem stremljenju, da najširši javno-

sti prikažejo svoje najnovejše in najboljše izdelke. Razstava pohištva bo obsegala nad 1500 m². Ker je ljubljanski velesejem postal že tradicionalen, ga bodo obiskali tisoči iz vseh koncev naše države, pa tudi inozemcev ne bo manjkalo. Na zidovih najbolj odročnih gorskih vasic blešči in vabi lepak ljubljanskega velesejma. Nedvomno je, da si bodo pohištveno razstavo na velesejmu ogledali poleg tistih, ki so prišli na velesejem morda z izrecnim namenom, da si izberejo in naroče pohištvo, še mnogi, ki niso niti pomislili na pohištvo, ampak so jih privabile druge privlačnosti velesejma, pa bodo mimogrede pri ogledovanju razstavnih prostorov naleteli na pohištveno razstavo, se z zanimanjem ustavili pred razstavljenno opremo in si jo naročili. V tem tiči velika prednost pohištvene razstave na ljubljanskem velesejmu pred vsemi drugimi, zlasti pa še lokalnimi razstavami pohištva, ki si jih navadno ogledajo le domačini in pa slučajni izletniki, ki jih je pot privedla v dotični kraj.

Tradicija, privlačnost velesejma in obširna propaganda zanj pa bo pritegnila velik krog obiskovalcev, ki bodo širom sveta raznesli sloves razstavljalcev in zainteresirali celo v najoddaljenejših krajih ljudi za nabavo pohištva, kakršnega so videli na velesejmu v Ljubljani od 5. do 14. junija. 50 % popust na železnica in na parobrodih razred za razred.

Otroški vozički najnovjših modelov. Šivalni stroji, pogreznjivi. Dvokolesa, motorji, tricikli

najceneje pri
»TRIBUNA«
F. BATJEL

Ljubljana, Karlovska c. 4
Maribor, Aleksandrova 26

ALI JE VSEENO, ČE JE...

Lendava slovensko ali nemško ime?

V »Mladem Jutru« od 21. marca t. l. čitam pisemce Darinke B. iz Celja in odgovor »Strica Matic« nanje. Deklica iz IV. razreda narodne šole ga vprašuje, kaj da se mu zdi, ali je res tako lepo ime kakor je Lendava nastalo od — frankovskega »Lindau«. Tako je namreč čitala v »Našem rodu«. Vsa čast »Našemu rodu« za takšno modrost, ki je seveda popolnoma v duhu nacionalne vzgoje. List je naredil, kar je mogel, da vzbudi v naših otrocih ponos in zavest, da smo mi poselili to zemljo, mi jo oplemenitili, mi prvi krčili gozdove in izorali ravnine! Kako naj »drugi stric Matic« krene s te poti? Raje naj Darinka blamira še njega, kakor da bi hotel eno tiskano besedico »Našega roda« očitati uredniku. Stric je takole odgovoril: »Nisem jezikoslovec in ne morem zanesljivo presoditi, ali se za našo slovensko Lendavo skriva frankovski Lindau ali ne.« Tudi če nisi jezikoslovec, dragi stric Matic, lahko imaš vseeno svoje mnenje in ga svoji mali dopisovalki lahko poveš, vsaj to, če ne drugega, da se ti stvar zdi čudna, kakor se to zdi učenki IV. razreda! Človek, ki so mu imena deveta briga, bo takoj postavil eventuelni Lindau z značilnim -au namesto slovenskega -ava, v času za Lendavo, nikdar pred njo. Stric Matic tega sicer ni vedel, pač pa, da je tista zemlja »pognojena s kostmi naših dedov in kupljena s slovensko krvjo« in so zato »taka imena kljub vsemu jezikoslovju tako slovenska, da bolj slovenska biti ne morejo. Torej ima tudi Darinka pravo« itd. Darinka pa ga je vprašala: — ali nimam jaz prav, da je Lendava od vedno slovensko ime?«! Torej je Lendava tudi po stricem od vedno gnojena s slovenskimi kostmi? Tako je prav, stric Matic, tako edino je prav! Ne samo gnojena in kupljena, ampak »od vedno«, kakor pravi naša Darinka, gnojena in kupovana.

Stric Matic je bil očitno v zadregi, kaj naj odgovori desetletni deklici, ki ji ni prav, da bi Lendava ne bilo slovensko ime. Tukaj imate gospodje učitelji in vzgojitelji primer, kaj otroku na vaši učenosti ne ugaja. Otrok ne mara vaših učenih razlag, kaj in koliko je pri nas tujega. Otrok vas pouči, da če nimate slovenske, slovanske razlage za naša imena, molčite o njih. Ali mislite, da je otrokom prav, da se čutijo potomce sužnjev? Ali mislite, da nima še toliko zavojčkov v možganih, da ne bi razumel, da so ljudje iz nemške naselbine »Lindau« ki so postali slovenski kmetje, samo napol Slovenci? Mogoče zares mislite, da je taka vzgoja pravilna? Čul sem, da so imeli naši učitelji poročati o tolmačenju topičnih imen svojega kraja. Ali je tisti člančič v »Našem rodu« prvi sad tistega dela? Le tako dalje, gospodje, s svojo učenostjo in — »objektivnostjo« —, da se nekega dne dvigne iz te gornjače — samoslovenski ponos, to je zavest, da smo Slovenci le na pol Slovani, ki s Srbi, Bolgari, Rusi, nimamo kaj opraviti, ker smo bolj »srednjeevropski«, po germansko in romansko »civilizirani«, s temelja torej drugačni ljudje!

Lendava, prekrasno, prastaro ime, to je le primer. Z germanščino nima absolutno nič opraviti. Ime je pred-slovensko, iz dobe, ko še od daleč ni smrdelo po Germanih na naši zemlji. Ime je po vodi Lendavi, ne po tuji naselbini. Nosni —e— je dal —en—, pa glas ni slovanski, ampak je bil že prej tak: Lenda-Lemda je ime prastare boginje vode, ki ji je bila posvečena labodica (lebed), to je pred-grško Leda, slovansko Lada. Njeno ime po-

meni verjetno »bela«! Ime Lendava pomeni torej »Bela (boginja voda)«. To ime je od nekega prana-roda na našem ozemlju, od katerega smo došli Slovani prevzeli nekaj rečnih in gorskih imen, pa tudi nekaj imen božanstev. Eno med temi je tudi Leda, oziroma Lada, boginja lepote in ljubezni, ki gospoduje prebujajoči se zemlji! Baš v času, ko stopa Lada na vlado, izvaja nekdo njeno reko iz — Frankovskega Lindau! Ne morem reči, da je beseda od vedno slovanska, toda kako je postala slovanska, vidimo po tem, da je ime slovanske boginje! Da smo od prastarih kultur prevzeli to in ono, to nam more biti samo v čast, da smo pa posnemali svoje najbolj zaklete pijavke, to je naša sramota! Končno, če nas uči naš učenjak Oštir, da smo se tega in onega naučili od tako imenovanih Alasodov, nam to ne škodi, nego baš nasprotno, nam to dokazuje naše korenine v tem ozemlju, ki ga danes posedamo v neki pre-

D O P I S I

Razdelitev podpor siromašnim na Mirni

Občina je dobila pred kratkim 7000 Din za siromašne občane. Ta denar je bilo treba odslužiti z delom na občinski cesti.

Ta denar upravlja in deli po odloku banske uprave troperske deteljice v osebah župana, g. župnika in enega člana uprave. Tudi nekateri odborniki so dobili denar za razdelitev revnim v svojem okolišu.

Odbornik Lah Jurij je pa pri tej razdelitvi upošteval v prvi vrsti svojega sina, ki mu je dal največjo podporo. Druge brezposelne reveže, ki so v njegovi bližini in ki bi radi podpora z delom odslužili, pa še vprašal ni, kaj šele, da bi dobili podporo. Vprašamo upravljaljoče tri gospode in kr. bansko upravo, ali je ta denar res za revne brezposelne, ali za sinove premožnih občinskih odbornikov?

Ako je za reveže, naj se tem tudi da, drugače naj si pa kar odborniško sorodstvo raz-

globoki in prastari plasti zgodovine. In to mi potrebujemo, ker nas odreši tistega nesrečnega nauka, da smo prišli sem samo kot sužnji!

Iskati pa odvisnosti od naših sosedov, ki še danes živijo kot naši sosedje in so še vedno lačni — to je politična obremenjenost!

Jalovo junaštvo dr. R. J.

(Nadaljevanje s 4. strani)

odklonil prejem teh tujih tiskovin in kovancev, toda mož misli počasi, saj je potreboval skoro dva desetletja, da sedaj ve, pri čem je glede državnega jezika. Ne dvomimo, da bo v prihodnjih dvajsetih letih začel odklanjati tudi bankovce in kovance s tujim besedilom, ki ga ne razume, ga noče razumeti in ga zato nikoli ne bo razumel.

Pri tej ugotovitvi nas spreletava strahovita žalost, da smo vkljub silnemu individualnemu naporu tega našega heroja vsekakor osleparjeni. Naš talmi-junak ne odklanja dosledno vseh srbsko-hrvatskih tekstov, ki krožijo po Dravski banovini. Njegovo junaštvo je od muh in uspeh je prav v skladu z veličino njegove globoko zasnovane, pa plitvo zasidrane akcije. Naj živi slovenoborec dr. R. J.!

deli med seboj, lačni želodci pa naj žive od božje štime!

Mesoglednik Ivan Vidgaj je vršil svojo službo iz predvojne dobe vsem bivšim občinskim odborom in občanom v popolno zadovoljnost do danes. Novi občinski odbor je pa na prijavo občinskega odbornika Gracarja iz Tihobojja, na svoji zadnji seji sklenil, da se Vidgaju odpove službo. Pa čujte, kaj je Vidgaj zakrivil. Revež je bil bolan. Noga ga je hudo bolela. Hodil je z »berglo« okrog svoje hiše in do vasi je težko prilezel. V tem času si pa Gracarjeva krava zlomi nogo. Bil je potreben mesni ogled, a Vidgaj ni mogel ogledati, ker je Tihoboj oddaljen od Mirne 2 uri hoda. Kravo so brez ogleda zaklali in pojedli, a Vidgaj je po mišljenju odbora toliko zakrivil, da se ga mora takoj odpustiti. Ni dovolj, da je bil nesrečen z nogo in bergljo, nihče mu ni pomagal, nasprotno, zaslužil si je po dolgih desetletjih odpoved službe. Gospodje odborniki, ali je to ljubezen do bliž-

XVII.

LJUBLJANSKI VELESEJEM

40. razstavna prireditev

5. — 14. junija 1937

Železniška izkaznica za polovično voznino se dobi pri blagajnah železniških postaj za **Din 2** — Velesejske legitimacije se izdajajo pri blagajnah na velesejmu. Sejmišče obsega 40.000 m². Preko 600 razstavljalcev iz 14. držav.

Posebne razstave:

Lovska, gospodinjska, pohištvena, avtomobilska, male živali.

Modna revija z varietejem. Veliko zabavišče. Koristno — prijetno.

Lojze Zupanc:

Prilika o kulturi

Blizu bobojedistanskega mesta je mala gorska vasica Hrih. Hribovci so vozili v Bobojedistan drva in kokoši, fižol in krompir in sploh skrbeli za tuzemske blagodatni bobojedistanskih meščanov. Toda lahko so Hribovci prodajali takšne in podobne zemske dobrine Bobojedistancem, nečesa pa le niso imeli, česar so imeli Bobojedistanci na pretek: kulturo so pogrešali. Pa se jim je lepega dne kolenilo po njej. Napregli so vozove in hajdi v mesto ponjo.

»Kaj bi radi, spoštovani Hribovci?« so jih vpraševali Bobojedistanci.

»Ih, kaj,« so se pričeli praskati za ušesi. »Tak, pa naj zvejo še oni, velespoštovani meščani mesta bobojedistanskega: kulturo in radi kupili. Vsega imamo v izobilju, hvala bogu, siti smo tudi, ampak kulture še nimamo.«

Ni je v Bobojedistanu stvari, ki bi je ne mogel dobiti za denar. In so tudi Hribovci kupili za pehar drobiža kulturo. Meščani pa, ki so imeli takšnega blaga na ostajanje, so jim zabadava prideljali še eno; tako so se Hribovci kar z dvema kulturama vrnili v svoj mili kraj.

»Kar pojdite!« so še pozdravili meščani. »Pa veliko zabave s kulturo!«

»Tisto pa že!« so pokimali Hribovci. Potlej so zavriskali in peljali kulturi v domačo vas. Na dveh vozeh so ju peljali, ločeno, da se ne bi mogoče na enem samem za boljši prostor medseboj prepirali.

Ampak, to je bil praznik, kakršnega še najstarejši Hribovci niso pomnili svoj živ dan, ko so pripeljali kulturo v domačo vas! Mlaje so postavili, jih okrasili s pisanimi papirčki, možnarji so pokali in iz vseh hiš so pritekli dedci, babe in otročad na kup ter ploskali od ganotja in vriskali od veselja, da se pelje k njim kultura.

Ata župan je pozdravil kulturo v imenu vse srenje.

Prva se je zahvalila za prelep sprejem debela kultura. Mastno so ji polzele besede iz ust in med govorjenjem je nosljala kakor nadušljivih cerkvenih orgelj najnižja basova piščalka.

Ko je debela kultura povedala, kar ji je ležalo na srcu, se je obrnila in sama odšla v najlepšo hišo v vasi. Komaj jo je dohajal ata župan in klical: »Tak, kar prav gredo, le kar naprej, saj smo ta dom zanašali za kulturo postavili.«

In res: ko je kultura vstopila v visoko, belo hišo, je bilo že vse pripravljeno. Na stenah so visele podobe, na mizi pa se je košatila

ogromna skleda s pečeno kokoško, zraven skleda pa polič najčistejšega vina.

Ko se je ata župan vrnil, so bili pri mlajih prazni vozovi. Vaščani so bili že odpeljali drugo kulturo v drugo, zanašali za kulturo postavljeno hišo, le da je bila manjša od prve. Vrnili so se k mlajom tudi vaščani in povedali atu županu, da se je druga kultura, ki je suha ko natič, kislo držala.

»Ah, kaj bi tisto,« je ata župan zamahnil z roko. »Je pač bolj kisle nature. Vsi suhi so mevrje. Najbrže suha kultura celo življenje kredo žre...«

»Je, stari, le kako imaš prav!« je zdajci plosnila z rokami mama županja. »Prav res bo tako. Meni je rekla Koščičarjeva Mica, naj kredo jem, če hočem shujšati. Prosim!« se je udarila po obilnih stegnih.

»Ah, kaj bi tisto!« so zamahnil vaščani, ki so vedeli, da je mama županja z dneva v dan obilnejša. »Da imamo le kulturo! Veseli bomo, juhu!« In so zaplesali kar pod mlaji.

Ampak pri tem ni ostalo! Kultura je imela resda najlepši hiši, toda ti dve hiši sta si bili v sosesčini. Pravijo pa, da kultura ni srečna, če se ne krega. In sta se pričeli kulturi kregati med seboj, ker se Hribovcem ni dalo z njima.

Prva je pričela debela kultura. Poklicala je lepega dne vse vaščane predse in pričela

njega, ki je v nesreči? Ali se tako pomaga? Socijalna nepravilnost vpije do neba in vedite, da bo vsako zlobno in satansko delo, ki se izvrši nad revežem, kruto maščevano.

Ali res neki občinski odbornik kupčuje z raznimi pridelki in to odpošilja po cele vagonne, pri tem pa navede drugega odpošiljatelja, da se izogne davčni kontroli? Ali je res, da predsednik JRZ prodaja vino? Ali je res, da se šušlja po Mirni o neki veliki kontroli? Radovedni smo rezultata.

Ali je res, da je podžupan v svoji funkciji že dalje časa občinski dobavitelj? Ali je res, da je bila galica predraga? Ali je res, da so orožniki na Mirni samo radi ene politične osebe?

Slovenska pesem v Ločah

Podpisano pevsko društvo »Slovan« ugotavlja iz slovenskega časopisa, da se nekateri nepoklicani elementi prepirajo na račun društva »Slovan« v Ločah. Ker je podpisano društvo prizadeto in ker se zaveda, da nikomur ni storilo kake krivice, izjavlja:

Društvo »Slovan« je prvo in edino slovensko pevsko društvo v Ločah.

Edino društvo »Slovan« je imelo čast prirediti slovenske koncerte z odraslimi v Ločah.

Na sporedu svojih prirejenih koncertov je imelo društvo po večini narodne in rodoljubne pesmi. Izvajale so se: »Hej Slovani«, »Pravde Bog«, »Jadransko morje«, »Slovenec, Srb, Hrvat« in druge.

Priredili smo tudi leta 1936. svoj koncert, ki se ga je učiteljstvo iz Loč premaloštevilno udeležilo. Našega, od letos prirejenega koncerta se niti eden od tolikih učiteljev ni udeležil.

Naše društvo obstoji iz članov vseh ostalih društev v Ločah in je nepolitično, nadstranarsko, je zgolj narodno pevsko društvo.

Razen enega je naše društvo edino društvo v Ločah, ki ima izključno slovenske člane.

Pevci društva »Slovan« so sinovi revnih, zaničevanih slovenskih kmetijskih staršev, kar jih navdaja s ponosom in zato stopajo z jasnim čelom pred javnost.

Obžalujemo, da učiteljstvo v Ločah ne more z nami sodelovati ter izražamo iskreno zahvalo učiteljstvu v Zicah, v Št. Jerneju in Poniški za pomoč.

Društvo »Slovan« se zahvaljuje avtorju dopisa v »Pohodu« z dne 17. 4. 1937, št. 15 pod naslovom »Loče pri Poljčanah« za moralno podporo, ter ostro obsoja članek od dne 24. 4. 1. 1937., št. 16, od katerega se društvo »Slovan« čuti užaljenega.

Za pevsko društvo »Slovan« v Ločah:

Plahuta Ivan, t. č. predsednik
Silvester Orel, t. č. pevovodja
Kolar Franjo, t. č. tajnik

Loče, dne 17. majnika 1937.

Op. ur.: Priobčujemo to izjavo na odgovor z željo, da se slovenski element v Ločah zedini za skupno delo. Zakaj živeti v preprih celo tam, kjer smo narodno ogroženi?

Motor cestnega nadzornika v Mokronogu

Kakor je že vsem znano, imamo v Mokronogu cestnega nadzornika. Da ima ta motor, tudi vsi vedo. Ne smemo pa pozabiti omeniti, da ako so temu gospodu podrejeni cestarji, so ti tu zato, da čistijo in popravljajo ceste, ne pa zato, da čistijo motor gospoda nadzornika. Naj se g. nadzornik raje potruži, da bodo lepše ceste in bolj urejene, kakor so s svojimi cestarji, in naj ve, da slednji niso njegovi nastavljenici, pač pa kr. banske uprave za delo na cesti, ne pa za čiščenje motorja.

»Vidim, da tale suha kultura nič drugega ne dela, ko vaš kruh in kredo je. Za samo zgago je v vasi. Čas bi že bil, da se je znebijo. Saj brez kulture ne boste ostali, če izgine odtod. Jaz ostanem še znaneprij pri vas.«

»Tisto pa že,« so odgovorili nahujskani vaščani in navalili v dom suhe kulture. »Za samo zgago si pri nas. Kar pojd, dosti nam je tvoje kulture!« so zavpili vsi hkrati.

Pa jih je ugnala suha kultura. Prepasala si je hlače z jermenom in zadrnila jermen prav na zadnjo luknjo ter odvrnila:

»Mislite, da ne vem, da vas je debela kultura poslala sem? Pa še kako! Ampak, le njo pogledite! Ali je ni sama zavist, ali ne pije vino, za boglonaj pa sovraštvo seje v vašo srca? Ali naj bo kultura takšna, vas vprašam?«

S povešenimi očmi in osramočeni so Hribovci odšli na svoje domačije, polne ščurkov, stenice, bolh in otrok.

Kultura pa se je še znaneprij kregala med seboj. Počasi so se Hribovci privadili tudi temu. »Eh,« so rekli, »navsezadnje pa nam le ni tako slabo, odkar imamo kulturo. Bobojedistanci imajo teater, kino, ringelšpil, pri nas pa kultura skrbi za vso to zabavo, juhu!«

In pri tem je ostalo.